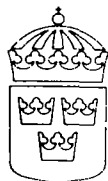

Socialutskottets betänkande

1986/87:3

om handläggningen i socialnämnd, m. m.

SoU
1986/87:3

Sammanfattning

I betänkandet behandlas en motion (s) om att ge föräldrar samma rätt till ombud vid handläggning av vårdnadsutredning hos socialnämnd som hos domstol.

Motionen har remissbehandlats.

Vidare behandlas en motion (c) om inrättande av familjedomstolar.

Båda motionerna avstyrks.

Motioner

I motion 1985/86:So204 av Marianne Karlsson (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inrättandet av familjedomstolar.

I motion 1985/86:So230 av Lena Öhrsvik (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag i syfte att ge föräldrar samma rätt till ombud vid handläggning av vårdnadsutredning hos socialnämnden som i domstol.

Rätt till ombud vid vårdnadsutredningar

Motionen

Innan domstolen slutligt avgör ett mål eller ärende om vårdnad eller umgänge skall socialnämnden höras eller beredas tillfälle att yttra sig (6 kap. 18 § andra stycket föräldrabalken). I de fall föräldrarna är oense brukar nämnden alltid höras, dvs. den gör en vårdnadsutredning. Utredningen mynnar ut i vissa rekommendationer om hur domstolen lämpligen bör avgöra vårdnadsfrågan. Socialnämndernas handläggning av ärenden rörande bl. a. vårdnadsutredningar regleras i 50–56 §§ socialtjänstlagen (1980:620), SoL och i förvaltningslagen (1971:290), FL. Föräldrarna skall i enlighet med 55 § SoL underrättas om sin rätt att företräda inför socialnämnden och skall få göra det om inte särskilda skäl föranleder annat. Rätt för föräldrarna att anlita ombud inför nämnden finns inte i dessa ärenden. Bestämmelsen i 53 § andra stycket SoL, som hänvisar till 6 § FL om ombud och biträde gäller nämligen bara i ärenden enligt SoL. Nämnden är dock oförhindrad att ändå låta föräldrarna anlita ombud när de skall närvara vid nämndens sammanträde.

Enligt motionären i *motion 1985/86:So230 (s)* har det förekommit att socialnämnden inte har beaktat att föräldrarna har ombud. Med hänvisning till att det just i vårdnadstvister är av största vikt att föräldrarna inte anser sig orättvist behandlade, begär motionären att förslag utarbetas i syfte att ge föräldrar samma rätt till ombud vid handläggning av vårdnadsutredning hos socialnämnden som i domstol.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från socialstyrelsen och Svenska kommunförbundet.

Socialstyrelsen anför att styrelsen i sina *Allmänna råd 1985:2 om vårdnad och umgänge* har uppmärksammat det i motionen påtalade förhållandet och därvid uttalat att socialnämnden givetvis är oförhindrad att ändå låta föräldrarna anlita ombud när de skall närvara vid nämndens sammanträde. Socialstyrelsen påpekar att i enlighet med 6 § FL kan socialnämnden, trots att ombud finns, begära att parten medverkar personligen.

Enligt socialstyrelsen är parternas, i de flesta fall föräldrarnas, medverkan i vårdnads- och umgängesutredningar oundgänglig, vare sig den sker skriftligen eller muntligen, vid samtal på socialförvaltningen eller vid hembesök. Socialstyrelsen hänvisar till sina ovan nämnda allmänna råd 1985:2, där styrelsen utförligt behandlat hur dessa utredningar bör bedrivas och där styrelsen anfört vikten av att föräldrarna även under en utredning träffas tillsammans med socialsekreteraren i gemensamma och enskilda samtal omkring barnet.

Socialstyrelsen pekar på att även om syftet med sådana utredningar är att få fram underlag för ett ställningstagande i socialnämnden och hos rätten det ibland händer att samtalen under utredningen leder till att tvisten löses eller att parterna bilägger sin tvist under en tid för att i stället delta i samarbetssamtal. Att låta biträde eller ombud delta i såväl enskilda som gemensamma samtal torde enligt socialstyrelsen minska möjligheterna att få till stånd en lösning av tvisten. Det finns också en risk för att tvisten förstärks. Dessutom försvåras möjligheterna att inrikta samtalen på barnets behov.

Socialstyrelsen anser avslutningsvis att det vore lämpligt att den aktuella frågan överlämnades till utredningen (Ju 1977:08) om barnens rätt, som bl. a. har att se över vissa frågor rörande vårdnad, så att man får utreda om det ur barnets synvinkel är lämpligt att ge föräldrarna samma rätt till ombud vid handläggning av vårdnadsutredning hos socialnämnd som hos domstol.

Svenska kommunförbundet, däremot, delar motionärens uppfattning att en ändring av socialtjänstlagen bör komma till stånd så att parterna i ett vårdnadsfall ges rätt till stöd av ett ombud eller biträde.

Enligt kommunförbundet upplevs vårdnadsutredningar av de berörda som ett stort intrång i den personliga integriteten. Socialnämndens yttrande i dessa ärenden går ut på att förordas den ene föräldern framför den andre. Det är därför, enligt Kommunförbundet, av stor vikt att alla rutiner kring vårdnadsutredningar är sådana att parternas möjligheter att framlägga sin sak underlättas.

I proposition 1981/82:168 med förslag till bl. a. den nuvarande lydelsen av 6 kap. föräldrabalken föreslogs (s. 51–53 och 85) att socialnämnderna skulle kunna delegera beslutanderätten i fråga om yttranden i mål om vårdnad eller umgänge huvudsakligen till en grupp förtroendevalda. Förslaget härrörde från utredningen (Ju 1977:08) om barnens rätt, vilken ifrågasatt om det var lämpligt att ärenden om yttrande till domstol beslutades av socialnämnden i dess helhet. Som skäl mot denna ordning hade utredningen anfört att den prövning som sker i hela nämnden innan målet avgörs av domstolen kan förstärka konflikten mellan föräldrarna och också förlänga den tid under vilken föräldrar och barn får leva i ovisshet om framtiden (SOU 1979:63 Barnets rätt 2 Om föräldraansvar m. m. s. 104–106).

Såväl socialutskottet som lagutskottet ställde sig av rättssäkerhetsskäl tveksamma till förslaget att delegera nämndens beslutanderätt och ansåg att frågan borde övervägas ytterligare (LU 1982/83:17 s. 31 och SoU 1982/83:3y s. 64–65). Detta gav riksdagen regeringen till känna (rskr. 131). Riksdagens skrivelse överlämnades år 1983 av regeringen till *socialberedningen* (S 1980:07). Enligt vad utskottet erfarit är det dock inte troligt att utredningen kommer att ta upp denna fråga.

Utredningar

Utredningen (Ju 1977:08) om barnens rätt, som har i uppdrag att utreda frågan om en förstärkning av barns rättsliga ställning, föreslog som ovan nämnts i ett delbetänkande (SOU 1979:63) ändringar i föräldrabalkens regler om vårdnad, umgänge och överlämnande av barn. En del av förslagen lades till grund för nuvarande lagstiftning om vårdnad och umgänge m. m. (prop. 1981/82:168, LU 1982/83:17, SoU 1982/83:3y). Vissa av utredningens förslag ansågs dock behöva övervägas ytterligare. Det gällde bl. a. frågan om talerätt och representanter för barn i mål om vårdnad m. m.

I tilläggsdirektiv (Dir. 1984:34) har utredningens uppdrag begränsats och preciserats i flera avseenden, bl. a. enligt följande.

När det gäller handläggningen av mål eller ärenden om vårdnad om eller vård av barn framhålls i direktiven att det är angeläget att upprepade processer i dessa frågor kan undvikas. Erfarenheten visar att möjligheten till omprövning av avgörandena kan missbrukas och utnyttjas även i fall då det inte ligger i barnets intresse att frågan om vårdnaden eller vården prövas på nytt, heter det i direktiven. Utredningen bör därför överväga om missbruk av detta slag kan förhindras genom en ändring av reglerna om handläggningen i mål eller ärenden om vårdnad om eller vård av barn. En tänkbar lösning är, enligt direktiven, att införa ökade möjligheter för domstolen att avgöra målet eller ärendet på handlingarna i fall då den väckta talan framstår som obefogad med hänsyn till ett tidigare avgörande. En annan lösning är att ställa upp begränsningar i rätten att överklaga ett vårdnadsavgörande e. d. Alternativt kan ändringar i aktuella rättshjälpsregler tänkas. Det bör enligt direktiven stå utredningen fritt att diskutera andra lösningar.

Utredningen har vidare fått i uppdrag att överväga i vad mån särskilda

åtgärder bör vidtas för att tillföra domstolarna barnpsykologisk sakkunskap vid handläggningen av särskilt komplicerade mål eller ärenden om vårdnad om eller vård av barn.

SoU 1986/87:3

Enligt vad utskottet erfar kommer utredningen om barnens rätt att avlämna ett delbetänkande vid årsskiftet 1986-1987. Utredningen kommer där att bl. a. lägga fram förslag i syfte att vårdnadstvister skall kunna lösas snabbare än för närvarande. Bl. a. övervägs olika modeller för att ersätta socialnämndens yttranden i vårdnadstvister med andra former av vårdnadsutredningar.

Familjedomstolar

Motionen

Motionären i *motion 1985/86:So204 (c)* uppger att de sociala centralnämnderna och den under senare år alltmer omfattande delegeringen av ärenden på tjänstemannanivå har ställt många familjer inför en situation som upplevs som rättsligt osäker. En förbättring av nuvarande system med sociala dömande nämnder är påkallad, inte minst för barnens bästa och även för att garantera föräldrarna en bättre rättssäkerhet. Motionären pekar på att i vissa mål som rör familjer uppstår inte bara ett motpartsförhållande utan man tvingas från samhällets sida att bygga sina avgörande ställningstaganden på ur rättssäkerhetssynpunkt osäkra fakta. Mycket av bakgrundsmaterialet utgörs enligt motionären av muntliga uttalanden, enskildas ställningstaganden och emotionella värderingar vid handläggningstillfället. I motionen nämns mål om t. ex. barnmisshandel, incest, barnkriminalitet, fosterhemsplacering och skilsmässor.

Det stora antalet familjemål och det växande missnöjet mot nuvarande ordning anser motionären motivera att nuvarande rättsordning ersätts med särskilda familjedomstolar, vilka medger muntliga och skriftliga utredningar och rätt till överklaganden enligt den i andra rättsliga sammanhang vedertagna ordningen.

Gällande bestämmelser

Mål om barnmisshandel och incest – brottmål – samt mål om vårdnad om och umgänge med barn – familjerättsliga mål – handläggs av allmän domstol, dvs. i första instans av tingsrätt med möjlighet att överklaga avgörandet till hovrätt och därefter, under vissa förutsättningar, till högsta domstolen. Innan domstolen beslutar i mål om vårdnad och umgänge skall den höra socialnämnden (se ovan s. 1). Socialnämndens yttranden i dessa ärenden får, som tidigare nämnts, inte delegeras (48 § SoL).

I 21 kap. föräldrabalken (FB) finns bestämmelser om verkställighet av allmän domstols avgöranden om vårdnad och umgänge m. m. (1–6 §§). Dessutom innehåller kapitlet regler om överflyttning av barn i andra fall. Dessa frågor prövas av allmän förvaltningsdomstol. Länsrätt är sålunda beslutande myndighet i frågor om verkställighet m. m. Dess beslut kan överklagas till kammarrätt och därefter, med vissa begränsningar, till regeringsrätten.

Enligt socialtjänstlagen (1980:620) kan en underårig med socialnämndens medgivande tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av barnets föräldrar eller någon annan som har vårdnaden om barnet (25 §). Socialnämnden kan därvid för viss tid eller tills vidare förbjuda den som har vårdnaden om barnet att ta barnet från det hem där det vårdas, om det finns risk som inte är ringa för att barnets kroppsliga eller själsliga hälsa skadas om det skiljs från hemmet (28 §). Socialnämndens beslut kan överklagas hos länsrätten och vidare till kammarrätt och regeringsrätten.

I lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) regleras när barn kan beredas vård utanför det egna hemmet utan vårdnadshavarens samtycke. Sådan vård skall beredas barnet om brister i omsorgen om barnet eller något annat förhållande i hemmet medför fara för barnets hälsa eller utveckling. Exempel på sådana förhållanden är när barnet utsatts för misshandel eller incest. Vård utanför hemmet kan också komma i fråga om barnet utsätter sin hälsa eller utveckling för allvarig fara genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat därmed jämförbart beteende (1 §). Beslut om vård enligt LVU meddelas av länsrätten efter ansökan av socialnämnden.

Under vissa förutsättningar får socialnämnden besluta att ungdomar upp till 20 år även utan att de samtyckt härtill skall hålla kontakt med en särskilt utsedd kontaktperson eller delta i behandling i öppna former inom socialtjänsten (8 a § LVU, det s. k. mellantvånget). Socialnämndens beslut får överklagas till länsrätt och vidare till kammarrätt och regeringsrätten.

Enligt 41 § socialtjänstförordningen (1981:750) skall socialnämnden regelbundet och minst en gång om året vid sammanträde överväga om vård enligt LVU alltjämt är påkallad.

Vad beträffar barns kriminalitet, vilket också tas upp i motionen, gäller enligt 31 kap. 1 § brottsbalken att den som är under tjuugoett år och begått brottslig gärning kan överlämnas till vård inom socialtjänsten under förutsättning att han kan bli föremål för vård enligt socialtjänstlagen eller enligt LVU. Det är då den allmänna domstolen som överlämnar åt socialnämnden att föranstalta om erforderlig vård.

Om någon har begått ett brott innan han fyllt arton år får åklagaren besluta om åtalsunderlåtelse under förutsättning att den underårige blir föremål för åtgärd enligt SoL eller LVU eller för annan åtgärd som innebär att den underårige får hjälp eller stöd (1 § lagen 1964:167 med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL)).

De åtgärder som ankommer på socialnämnden enligt här berörda lagrum i SoL, LVU och FB får inte delegeras till någon tjänsteman (47 och 48 §§ SoL).

Socialnämndernas handläggning av ärenden regleras i 50–56 §§ SoL och i förvaltningslagen (1971:290), FL. Där finns bestämmelser om bl. a. jäv, om ombud och biträde, om vägledning av part, om parts rätt att ta del av det som tillförts ärendet och yttra sig över det, om rätten att företräda inför nämnden och om socialnämndens skyldighet att ange skälen för sitt beslut.

En utförlig beskrivning av SoL och FL på dessa punkter finns i socialstyrelsens Allmänna råd 1983:5 Handläggning och dokumentation inom social-

Tidigare riksdagsbehandling m. m.

Riksdagen behandlade under våren och hösten 1984 en motion (s) om handläggning i allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar av mål rörande barn. I motionen begärdes en översyn av lagstiftningen för att hindra många och långa processer om barn. Motionären tog särskilt upp den dåliga samordningen mellan å ena sidan föräldrabalkens regler och å andra sidan socialtjänstlagstiftningen.

Socialutskottet, som avgav yttrande till lagutskottet över motionen, instämde i att olägenheter väl kunde uppstå som följd av nuvarande system. Utskottet erinrade samtidigt om att såväl utredningen om barnens rätt som socialberedningen arbetade med närliggande frågor. Utskottet anförde vidare följande (SoU 1983/84:2 y s. 3).

Såväl antalet processer rörande barn som de ingripande verkningar dessa har för de enskilda motiverar enligt socialutskottets mening att kraftiga ansträngningar görs för att minska de olägenheter som påtalas i motionen. Utskottet vill framhålla vikten av att få till stånd en ordning som på ett mera definitivt sätt kan avgöra frågan om var ett barn skall vistas med hänsyn tagen till samtliga omständigheter. Den otrygghet som nuvarande system kan skapa är till allvarlig skada främst för barnet men även för föräldrarna. Utskottet instämmer således i motionärens åsikt att åtgärder bör vidtas för att åstadkomma en bättre samordning av de olika lagarna och begränsa antalet processer.

Det finns dock ingen enkel och självklar lösning på detta problem. Bl. a. fordras en genomgripande översyn av de processrättsliga och administrativa förutsättningarna för en samordnad prövning. Utskottet ställer sig mot denna bakgrund liksom motionären tveksam till att en sådan omfattande genomgång kan komma till stånd inom ramen för de nämnda utredningarnas uppdrag. Enligt utskottets mening är det dock mycket angeläget att en översyn av det slag som begärs i motionen genomförs. Det bör därför ankomma på regeringen att avgöra i vilken ordning en sådan översyn lämpligen kan ske.

Lagutskottet konstaterade i sitt betänkande i ärendet (LU 1984/85:5) att både bestämmelserna i FB om vårdnad m. m. och reglerna i socialtjänstlagstiftningen om vård kan bli aktuella beträffande ett och samma barn samt att systemet kan verka förvirrande och skapa osäkerhet hos inblandade parter. Systemet kan också missbrukas av t. ex. föräldrar som är oense i vårdnadsfrågan. Hur pass vanligt det är att processer rörande ett barn drivs genom instansordningarna enligt ett lagkomplex eller parallellt med varandra enligt de båda lagkomplexen sänkades det enligt utskottet närmare uppgifter om. Enligt utskottets uppfattning torde emellertid i övervägande antalet mål parterna låta sig nöja med tingsrättens resp. länsrättens avgörande. Detta hindrade dock inte att utskottet såg allvarligt på sådana fall där systemet uppenbart missbrukas genom att man i strid mot barnets intressen överklagar eller begär omprövning i mål om vårdnad om eller vård av barn.

Lagutskottet hänvisade emellertid till att utredningen om barnens rätt (Ju

1977:08) har i uppdrag att överväga den huvudsakliga problemställning som tagits upp i motionen. Resultatet av utredningens arbete borde enligt utskottets mening avvaktas. Motionen avslogs.

Riksdagen har nyligen (våren 1986) tagit ställning till en motion med begäran om en principiell översyn av rättsskipningens organisation. I motionen – liksom i andra samtidigt behandlade motionsyrkanden – hade bl. a. uttalats önskemål om en översyn i syfte att minska antalet specialdomstolar. Riksdagen avslog motionerna (JuU 1985/86:28). När det särskilt gällde frågan om särskilda domstolar för speciella mål hade remissopinionen över lag varit positiv till att en översyn borde ske i riktning mot att nedbringa antalet speciella domstolar och liknande organ. Rent allmänt uttalade justitieutskottet att en grundtanke bakom den nuvarande domstolsorganisationen kunde sägas vara den under olika skeden med varierande styrka visade obenägenheten att anordna särskilda domstolar för särskilda typer av mål.

Justitieutskottet ansåg inte att det fanns tillräckliga skäl för riksdagen att för närvarande initiera någon mera allmän eller principiell översyn av systemet med rättsskipning i speciella domstolar. Detta hindrade emellertid inte, fortsatte utskottet, att man, då frågor av detta slag kommer upp till bedömning, i takt med att reformarbetet fortskrider, noga överväger behovet och lämpligheten av en särreglering (betänkandet s. 23). Justitieutskottet fortsatte:

Av särskild vikt vid sådana ställningstaganden är enligt utskottets mening att beakta intresset av att vidmakthålla en bred kunskap och en allmän överblick över hela det juridiska fältet hos dem som är verksamma inom det ordinära domstolssystemet. Detta är nämligen av stor betydelse för att den hittillsvarande höga standarden i dömandet och rättsvården i övrigt skall behållas, något som – enligt vad utskottet framhållit i ett tidigare sammanhang – är av vital betydelse inte bara för de enskilda medborgare som kommer i kontakt med rättsväsendet utan också för statsverksamheten i stort.

Socialberedningen har i sitt i februari 1986 avgivna betänkande (*SOU 1986:20 Barns behov och föräldrars rätt* som sin uppfattning uttryckt att man på sikt bör sträva efter att låta en enda domstol behandla de olika slagen av mål som rör barnen och föräldrarnas förhållanden till dem. Beredningen hänvisar dock till att det finns en välgrundad misstro mot att inrätta ytterligare specialdomstolar. Det sannolikt mycket betydande reformarbete som skulle behövas om man vill fullfölja tanken på en enhetlig domstolsbehandling av hithörande mål bör enligt beredningen avvakta den översyn av domstolssystemet i stort som aktualiserats, bl. a. i riksdagen (betänkandet s. 343).

I betänkandet behandlas två motioner som båda rör socialnämndernas handläggning av vissa ärenden rörande barn.

Rätt till ombud vid vårdnadsutredningar

I motion 1985/86:So230 (s) begärs att förslag utarbetas i syfte att ge föräldrar samma rätt till ombud vid handläggning av vårdnadsutredning hos socialnämnden som i domstol.

Motionen har remissbehandlats. *Socialstyrelsen* har härvid avstyrkt motionen med hänvisning till risken för att en lösning av vårdnadstvisten motverkas eller att tvisten t. o. m. förstärks om biträde eller ombud tillåts delta i såväl enskilda som gemensamma samtal under vårdnadsutredningen. Socialstyrelsen har ansett att den aktuella frågan bör överlämnas till utredningen (Ju 1977:08) om barnens rätt, som bl. a. har att se över vissa frågor rörande vårdnad.

Svenska kommunförbundet, däremot, har tillstyrkt motionen med hänvisning till att det är av stor vikt att alla rutiner kring vårdnadsutredningar är sådana att parternas möjligheter att framlägga sin sak underlättas.

I proposition 1981/82:168 med förslag till bl. a. den nuvarande lydelsen av 6 kap. föräldrabalken underströks värdet av att föräldrarna i samförstånd försöker komma överens i vårdnads- och umgängesfrågor och av att de redan innan de vänder sig till domstol anlitar de olika rådgivningsorgan som kan hjälpa dem i deras konflikt. Vidare betonades att även när föräldrar inlett en rättegång i en vårdnads-/umgängestvist ansträngningar bör göras för att söka få föräldrarna att nå en samförståndslösning (prop. s. 51). En erinran om de tjänster som samhället erbjuder föräldrar och barn i frågor som rör vårdnaden m. m. har tagits in i 6 kap. 14 § FB, där det sägs att barn och vårdnadshavare har rätt att få stöd och hjälp hos socialnämnden samt att nämnden förmedlar kontakter med medlare och andra rådgivande samhällsorgan.

Också utskottet vill inledningsvis framhålla att det bästa för barnet naturligtvis är om föräldrarna kan lösa eventuella motsättningar redan innan de vänder sig till domstol. Socialnämnden bör i sina kontakter med föräldrarna anstränga sig för att nå samförståndslösningar. Både barn och föräldrar besparas då personliga påfrestningar. Om rättegång ändå inleds är det enligt utskottets mening angeläget att vårdnadsutredningen bedrivs på ett sådant sätt att den inte bidrar till att försvåra föräldrarnas konflikt. Utskottet delar socialstyrelsens uppfattning att det kan finnas en risk för att vårdnadstvisten förstärks om biträde eller ombud deltar i samtalen under vårdnadsutredningen.

Mot bakgrund härav och då, enligt vad utskottet erfarit, utredningen om barnens rätt för närvarande överväger modeller för att ersätta socialnämndens yttranden i vårdnadstvister med andra former av vårdnadsutredningar, avstyrker utskottet den nu aktuella motionen (1985/86:So230).

Motion 1985/86:So204 (c) begärs att särskilda familjedomstolar inrättas som bl. a. skall ersätta nuvarande ordning med sociala dömande nämnder. Motionären anser att socialnämnderna i stor utsträckning bygger sina ställningstaganden på ur rättssäkerhetssynpunkt osäkra fakta när det gäller åtgärder mot familjer vid mål om t. ex. barnmisshandel, incest, barnkriminalitet, fosterhemsplacering och skilsmässor. Detta motiverar enligt motionären att familjedomstolar inrättas, där muntliga och skriftliga utredningar och rätt till överklaganden skall medges enligt den i andra rättssammanhang vedertagna ordningen.

Som framgår av det inledande avsnittet i betänkandet har utskottet tidigare uttalat sig för en samordning av reglerna i å ena sidan föräldrabalken, å andra sidan socialtjänstlagstiftningen i syfte att begränsa antalet processer om vårdnad om eller vård av barn (SoU 1983/84:2y s. 3). Utskottet vidhåller sin inställning härvidlag. Den nu aktuella motionen synes emellertid i första hand syfta till att vissa ärenden som för närvarande handläggs hos socialnämnd i stället skall handläggas av domstol, varvid en ny typ av domstol – familjedomstol – skulle inrättas.

Utskottet vill till en början framhålla att socialnämndernas handläggning av ärenden styrs av bestämmelser i socialtjänstlagen och förvaltningslagen, vilka bl. a. reglerar hur muntliga och skriftliga utredningar skall bedrivas och hur nämndens beslut får överklagas (beträffande gällande bestämmelser på detta område, se ovan s. 5). Utskottet vill vidare erinra om att flertalet ingripande åtgärder på här aktuellt område redan beslutas av domstol och inte av socialnämnd. Vårdnads- och umgängesfrågor avgörs sålunda av allmän domstol liksom överlämnande till vård på grund av brott. Vård enligt LVU m. m. beslutas av allmän förvaltningsdomstol. Enligt utskottets mening är därför den enskildes rättssäkerhet väl tillgodosedd genom nuvarande handläggningsregler. Inrättandet av en särskild domstol för olika mål rörande barn skulle visserligen kunna ha fördelar från samordningssynpunkt (jfr utskottets tidigare uttalande). Från rättssäkerhetssynpunkt torde dock nuvarande organisation fungera fullt tillfredsställande. Utskottet anser inte heller att det för närvarande finns anledning att överföra ytterligare frågor från socialnämnd till domstol som första instans.

I sammanhanget kan vidare crinras om att riksdagen så sent som våren 1986 tagit ställning till motioner med begäran om en principiell översyn av rättsskipningens organisation. Justitieutskottet avvisade därvid – bl. a. med hänvisning till pågående utredningsarbete – tanken på en översyn i riktning mot att nedbringa antalet specialdomstolar, men uttalade att man i det fortsatta reformarbetet nog borde överväga behovet och lämpligheten av en särreglering (JuU 1985/86:28 s. 23, se även ovan s. 7). Här ser socialutskottet ett ytterligare skäl att inte nu föra fram tanken på att inrätta en speciell domstol.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1985/86:So204 (c).

Utskottet hemställer

1. beträffande *rätt till ombud vid vårdnadsutredningar*
att riksdagen avslår motion 1985/86:So230,
2. beträffande *familjedomstolar*
att riksdagen avslår motion 1985/86:So204.

Stockholm den 14 oktober 1986

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), John Johnsson (s), Göte Jonsson (m), Kjell Nilsson (s), Ulla Tillander (c), Anita Persson (s), Gunnar Ström (s), Aina Westin (s), Per Arne Aglert (fp), Yvonne Sandberg-Fries (s), Rosa Östh (c), Inga Lantz (vpk), Ingrid Andersson (s), Karl-Gösta Svenson (m) och Göran Ericsson (m).

Innehållsförteckning

SoU 1986/87:3

Sammanfattning	1
Motioner	1
Rätt till ombud vid vårdnadsutredningar	1
Motionen	1
Remissyttranden	2
Tidigare riksdagsbehandling	3
Utredningar	3
Familjedomstolar	4
Motionen	4
Gällande bestämmelser	4
Tidigare riksdagsbehandling m. m.	6
Utskottet	8
Rätt till ombud vid vårdnadsutredningar	8
Familjedomstolar	9
Hemställan	10

